

Laura's
Verzet

Margreet Maljers

LAURA'S VERZET

Margreet Maljers

Laura's verzet

VCL serie

ISBN 978 90 5977 372 1
NUR 344

© 2009 VCL-serie, Kampen
Omslagillustratie: Bas Mazur
Omslagbelettering: Van Soelen, Zwaag

www.vclserie.nl
ISSN 0923-134X

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Laura werd wakker van het klaaglijke gehuil van Riekje en een lszwaar bonkend geluid. Haar zusje was zeker weer bang en wilde bij haar op de kamer komen. Half slapend riep ze: ‘Maak niet zo veel herrie, Riekje. Je maakt iedereen wakker.’ Ze strekte haar hand uit naar de knop van het schemerlampje op haar nachtkastje en knipte het aan. Toen bedacht ze dat het onmogelijk haar kleine zusje kon zijn dat zo veel lawaai maakte dat het bijna pijnlijk was voor haar oren. Het gedreun zwol aan en werd zo zwaar dat haar bed heen en weer schudde. Ze sprong uit bed en liep naar de gang. Voordat ze bij de deur was, werd die opengedaan. Bij het schijnsel van de lamp zag ze de gestalte van haar vader, die haar snikkende zusje op de arm had.

‘Lau, doe die lamp uit en kleed je aan, vlug!’ beval haar vader, die een werkbroeck aanhad onder zijn pyjamajas. ‘Vliegveld Bergen wordt gebombardeerd.’

Laura hield haar adem in en vroeg toen: ‘Gebombardeerd?’

‘Ja.’

Er klonk vlakbij een hevige explosie, en de vloer schudde onder Laura’s voeten. Riekje jammerde en stopte haar hoofdje onder de kraag van haar vaders pyjamajasje.

‘Stil maar,’ riep vader Freek. Hij legde zijn hand over het achterhoofd van zijn dochttertje. ‘Sst... stil maar.’

Vlak boven hun hoofden klonk een geronk dat hoe langer hoe harder leek te worden.

‘Dat gedreun...?’ vroeg Laura, terwijl ze haastig naar haar kleren grabbelde die over de stoelleuning hingen.

‘Bommenwerpers. Het is oorlog,’ riep Freek Kellenaer verbeteren. ‘Kleed je aan en ga beneden onder de trap in de kelderkast zitten. Dat is de veiligste plaats. Kees, Hanneke, vooruit, schiet op! Naar beneden!’

Hanneke, Laura’s moeder, was al aangekleed en trok Kees, die een trui half aanhad, mee de trap af.

Vader liep, met Riekje tegen zich aan geklemd, achter haar aan en had een deken over zijn andere schouder geslagen.

Laura kon zich niet voorstellen dat het in de rommelkast onder de

trap, waar in de winter de aardappels en de appels opgeslagen werden, veiliger zou zijn dan in de keuken.

‘Pak ook een deken,’ riep vader van beneden.

Laura griste een deken van haar bed. Vlak boven haar hoofd zwol het gedreun weer aan, en ze hoorde een venijnig ratelend geluid dat uit de richting van Bergen kwam.

‘Vlug!’ gilde moeder. Riekjes gejammer werd gedempt tegen haar vaders schouder.

Laura nam de trap met twee treden tegelijk, struikelde bijna over het houten wasrekje dat haar moeder uit de kast had gesmeten en dook het donkere deurgat in.

‘Hier, ga hier zitten.’ Vader duwde haar op een halfvolle aardappelemmer. Laura voelde de scherpe rand tegen de onderkant van haar dijbeen en sloeg haar armen om haar knieën.

Freek Kellenaer stond in de deurpost en hield met één hand de deurkruk vast.

Laura zat dicht tegen haar moeder aan en kon haar voeten niet verroeren doordat haar broertje erop zat.

Riekje zat in het kleinste hoekje van de kast met een deken om zich heen geslagen.

‘Doe die deur dicht, Freek,’ riep Hanneke, en ze probeerde de angst uit haar stem te houden. ‘Straks valt er zo’n ding op ons huis. Je zei toch dat dit de beste plek was tegen de scherven?’

‘We moeten een beetje frisse lucht houden. Anders stikken we,’ zei haar man. Zijn lange gestalte reikte tot aan de bovenkant van de deurpost, en langs de zijkant zag Laura spullen liggen die haar vader inderhaast de gang in had gegooid.

Hanneke streek haar zoon over zijn haar en vroeg: ‘Gaat het, Kees? Zit je een beetje?’

‘Ja. Op *mijn* voeten. En als haringen in een ton,’ antwoordde Laura in plaats van haar broertje.

Ondanks de narigheid van het moment glimlachte vader Freek. Zijn nuchtere dochter.

‘Het is hier zo donker,’ klaagde Riekje. ‘En mijn oren doen zeer van dat lawaai.’

Hanneke tastte naar Riekjes hand, maar kreeg de enkel van haar zoon te pakken.

‘Dat ben ik,’ zei Kees, en hij trok zijn been los.

‘Gaat het?’

‘Jawel.’

‘Met mij niet. Ik ben bang voor dat geluid.’ Riekje was verongelijkt doordat haar moeder niet vroeg hoe het met haar ging.

‘Trek de deken maar lekker over je hoofd,’ adviseerde Laura. ‘Dan hoor je het niet zo.’

Daarna zwegen ze alle vier en wachtten ze totdat het eerste morgenlicht kwam. Tegen vijf uur stopte het bombardement.

Van vliegveld Bergen was niet veel meer over. Het grootste deel van de negenentwintig jachtvliegtuigen was vernietigd. Wonder boven wonder waren er niet veel slachtoffers gevallen.

In de dagen die volgden, hielp Laura haar moeder slaappleatsen klaar te maken voor evacués. Het midden van het land werd geëvacueerd, en Alkmaar was een van de steden die aangewezen waren als plaatsen waar de mensen uit de buurt van de Grebbelinie onderdak moesten krijgen. Twintigduizend evacués werden naar Alkmaar vervoerd.

De stad kon de toevloed van mensen nauwelijks aan. De inwoners van de stad maakten zonder veel omhaal ruimte voor hun onfortuinlijke landgenoten, en de commissies deden wat ze konden, maar het lukte maar gedeeltelijk iedereen onder te brengen.

De grote Laurenskerk zat die meinacht stampvol, en pas de volgende morgen werd er plaats gevonden voor alle burgers die door het oorlogsgeweld verdreven waren.

Het ziekenhuis kon alle patiënten niet herbergen en bracht de minst ernstig zieken onder in de huishoudschool aan de Emmastraat.

Verpleegsters en artsen van het Elisabethziekenhuis maakten overuren en waren dankbaar voor het regime van de nonnen die in het ziekenhuis werkten.

Zorgelijk bekeek Hanneke Kellenaer de kamers die ze als logeerkamer had ingericht. ‘Twee kunnen er hier liggen, misschien drie,’ weifelde ze.

Freek was net even in de Laurenskerk geweest en wierp een blik in de kamer. ‘Ik denk dat het inschikken wordt. Er zijn niet genoeg plaatsen voor iedereen.’

Hij kreeg gelijk met zijn voorspelling.

Een paar uur later kwam hij terug met in zijn kielzog een echtpaar van middelbare leeftijd en een vader met twee kinderen.

De oudere man droeg een koffertje. Zijn vrouw zag bleek en had een doek van een paarsrode stof om haar schouders geslagen, waartegen haar witte huid ongezond afstak. Ze bekeek de gezellige kamer, waar Hanneke heimelijk trots op was, vluchtig. Bij elkaar geraapt meubilair zonder stijl.

‘Ik ben doodop,’ zei ze.

Haastig schoof Hanneke een stoel voor haar aan. ‘Gaat u zitten.’

De vrouw zeeg neer, vouwde haar witte vingers om de rand van het tafelblad en liet het verder aan haar man over hen voor te stellen.

‘Karel Nieuwkoop, en dit is mijn vrouw Herma.’ Hij nam plaats naast zijn vrouw en zuchtte: ‘Wat een nacht... wat een nacht!’

Hanneke knikte meelevend. ‘Jullie zullen wel moe zijn. Koffie?’ Ze keek naar de andere gasten.

De vader van de twee kinderen, die ieder een klein koffertje droegen, stelde zich voor. ‘Leo Wijnberg. En dit zijn Lennart en Rachel.’

De kinderen knikten zwiingend.

De jongen leek net zo oud als Kees, en het meisje had ongeveer de leeftijd van Riekje.

De oudere vrouw had even opgekeken toen de namen van de kinderen werden genoemd. Haar ogen werden even smaller. ‘Rachel,’ herhaalde ze. ‘Aparte naam. Waar is je moeder? Komt ze nog?’

‘Mijn vrouw is er niet. Ze is ziek en is ergens heen gebracht. Ik weet niet precies waarheen. Dat zou ik nog horen. Het ging allemaal zo vlug. Ik ga straks weer terug,’ zei Leo Wijnberg.

Met een bezorgde uitdrukking op zijn gezicht keek de zoon naar zijn vader en deed toen voor het eerst zijn mond open. ‘Ik ga mee.’

Leo Wijnberg schudde zijn hoofd. ‘Nee. Blijf maar hier. Het is beter als ik alleen zoek.’ Hij wendde zich tot hun gastheer. ‘We zijn erg blij dat we hier kunnen blijven.’

‘Het is behelpen, maar met een beetje inschikken zal het wel gaan,’ zei Hanneke. ‘Zal ik eerst maar koffie zetten en iets te eten maken? Daar zullen jullie wel aan toe zijn. Voor uw vrouw wordt vast goed gezorgd. U kunt nu even niets voor haar doen.’

De oudere vrouw viel in: ‘Het is niet handig ook, in een overvol ziekenhuis naar een patiënt te zoeken. Heeft ze iets besmettelijks?’

In haar blauwe ogen lag afwijzing. ‘Dan is het nog slecht voor uw kinderen ook. En zeker voor de kinderen van onze gastheer.’

Ze glimlachte naar Laura, Riekje en Kees zonder dat de lach haar ogen bereikte. ‘Vertel eens, hoe heten jullie?’

Laura had op slag een hekel aan haar.

‘Maakt u zich maar niet bezorgd om ons, hoor. Wij kunnen tegen een stootje, en Rachel en Lennart vast ook wel,’ zei ze voordat haar vader of moeder iets konden antwoorden, en ze keek naar de kinderen. ‘Willen jullie soms liever chocolademelk? Dat vindt Riekje ook altijd lekkerder.’

Freek bedwong een glimlach. Hij zou vanavond even met zijn dochter moeten praten. Ze was zo snel in haar voorkeuren en antipathieën. Gelukkig wist alleen iemand die haar goed kende, wat ze van hun gast vond.

‘Ze heeft een miskraam gehad,’ zei Leo Wijnberg snel. ‘Dus niets riskants, voor wie dan ook.’

‘In ieder geval niet besmettelijk,’ gaf mevrouw Nieuwkoop toe. ‘Gelukkig maar. En onder de gegeven omstandigheden...’ Ze zweeg toen ze de snelle, boze blik van Laura ontmoette. ‘Ik bedoel...’

‘Wat verdrietig,’ zei Hanneke. ‘Ze is vast erg van streek.’

Herma Nieuwkoop haalde nauwelijks merkbaar haar schouders op. Ze hield niet van overdreven gedoe.

‘Chocolademelk moet je nemen. Dat is lekker. En je mag met mijn pop spelen. Met deze, als je wilt.’ Riekje negeerde de gesprekken van de volwassenen. Ze was eerst verlegen in een hoek van de kamer blijven staan en stak nu een pop naar het meisje toe. ‘Ze heet Bella, en ze is mijn mooiste pop. Je mag best met haar spelen.’

Rachel nam de pop aan en keek in de starre poppenogen. Net zo blauw als de ogen van die mevrouw die zo onaardig naar haar keek. Maar daar kon de pop niets aan doen. ‘Bella,’ herhaalde ze.

‘Ja, en wil je chocola? En hij ook?’ Riekje wees naar Lennart.

Lennart bleef weifelend staan.

‘Ga maar even op de bank daar zitten. Naast Kees.’ Hanneke wees naar de houten bank die tegen de muur onder het raam stond.

Schuchter ging de jongen zitten.

‘Zijn jullie ook gebombardeerd?’ kwetterde Riekje, terwijl ze Rachel meevoerde naar de hoek waar haar poppenspulletjes stonden.

‘Nee. Nog niet. Tenminste...’ Rachel keek naar haar vader.

‘Ze zijn aan het vechten bij ons.’ Ze ging op haar knieën naast Riekje zitten.

‘Zullen we deze pop een pyjama aantrekken en verbandjes omdoen?’ Riekje hield een paar lappen omhoog.

‘Dat ze ziek is? Net als m’n moeder?’ zei Rachel, en ze begon te sjorren aan de kleren van de poppen. Eerst was ze nog terughoudend, maar onder invloed van Riekjes ongedwongen plezier gooide ze de spanning van zich af en speelde ze vol overgave mee: de zieke poppen gingen op reis.

Hanneke zette een paar bekers bij hen neer en glimlachte vertederd. ‘Wat heerlijk kind te zijn, hè?’ zei ze tegen anderen. ‘Ze vergeten alles wanneer ze spelen.’ Ze pakte een koektrommel en zette die naast de kopjes. ‘Botersprits. Zelf gebakken.’

Karel Nieuwkoop bediende zichzelf en zijn vrouw, terwijl hij zei: ‘De oorlog duurt vast niet lang. Ik heb gehoord dat Duitsland zwaar bewapend is. Ze hebben Noorwegen in een paar dagen opgerold. En Nederland... nou, dat weten we allemaal. Gebroken geweertjes en lang leve de vredelievendheid. Enfin, we zitten hier tenminste veilig, hoop ik. En als het meevalt, vinden we ons huis niet al te erg beschadigd terug.’ Hij keek naar zijn gastheer en haalde een doos sigaren uit zijn binnenzak. ‘Steek er eentje van me op, mensen. Op de goede afloop, zullen we maar zeggen.’

Freek Kellenaer keek met een ondoorgrondelijk gezicht naar zijn gast.

Er vochten op dit moment mannen voor hun land die niet wisten of ze de avond zouden halen. Op de goede afloop...

‘Dank u. Nog niet,’ wees hij de aangeboden sigaar af.

Ook Leo Wijnberg bedankte.

Leo Wijnberg wilde zo vlug mogelijk zien hoe het met zijn vrouw was.

Laura zag hoe ongerust zijn zoon en hij waren. De andere gasten aten een uur later smakelijk, maar Lennart at bijna niet, en Leo nam maar twee boterhammen.

Laura had met de twee te doen. ‘Zal ik maar even met meneer Wijnberg meegaan?’ stelde ze voor, met een blik naar haar vader. ‘Dan hoeft hij in ieder geval niet naar de weg te zoeken. Het zie-

kenhuis... De huishoudschool in de Emmastraat is toch ingericht als noodziekenhuis?’

Freek knikte. ‘Doe maar.’

‘Wees voorzichtig,’ zei Hanneke.

‘Dat is Laura altijd.’ Freek klopte zijn dochter op haar schouder.

‘Dag, meid.’

Lennart stond ook op. ‘Ik ga mee,’ zei hij. In het smalle jongensgezicht stonden de ogen vastberaden. Zijn vader weifelde even en gaf toen toe. ‘Anders heb je toch geen rust.’

‘Ze laten vast geen kinderen in het ziekenhuis toe,’ zei Herma Nieuwkoop onplezierig.

Niemand gaf haar antwoord.

Ze haalde haar wenkbrauwen op. Zo eigenwijs en bijna arrogant, die joodse luitjes. Ze mochten dankbaar zijn dat die vrouw een miskraam had gehad... Als het waar was wat die joodse vluchtelingen in haar dorp hadden verteld, mocht die vrouw erg dankbaar zijn. Maar ze zouden wel overdreven hebben.

Laura Kellenaer, Leo Wijnberg en zijn zoon liepen zwijgend de weg naar het ziekenhuis. De bomen aan de Kennemersingel stonden al weer vol in het blad. De takken van de treurwilgen hingen bijna in het water, en aan de andere kant van de Singel bloeide de goudenregen.

‘Waren jullie hier al eens eerder geweest?’ vroeg Laura beleefd.

‘Een paar jaar geleden zijn we met vakantie in Bergen geweest,’ zei Lennart. ‘Hè, pap?’

‘Bergen is gebombardeerd. Het vliegveld tenminste.’ Laura stopte met vertellen. De jongen keek zo verschrikt.

Leo Wijnberg knikte. ‘Prachtig dorp. Hopelijk is er niet te veel beschadigd.’

‘De vliegtuigen en een loods.’ Meer wist ze ook niet.

De huishoudschool in de Emmastraat, ingericht als noodhospitaal, pilde uit van de patiënten. In ieder lokaal lagen de mensen op provisorische bedden, en op de gangen liepen nonnen in lange witte rokken. Er klonken stemmen achter de gesloten deuren, en er huilde iemand hoog. Een donkere stem mengde zich met het schrille gemmer. Het gehuil stierf weg.

Lennart keek angstig naar de ruit van een klaslokaal. Was zijn moeder daar?

‘Zuster.’ Leo Wijnberg schoot een van de nonnen aan. ‘Mijn vrouw ligt hier, denk ik. Hoe is het met haar? Wijnberg... Elsie Wijnberg.’

‘Wijnberg? Het spijt me. Ik ken de namen niet,’ prevelde de vrouw, en ze keek gejaagd langs Leo naar een paar naderende mannen. ‘Er zijn zo veel mensen. Daar is de dokter al, geloof ik. Neemt u me niet kwalijk. En... het is nog geen bezoekuur.’

‘Hoe laat begint het bezoekuur dan?’ vroeg Leo.

‘Er is geen bezoekuur,’ antwoordde de non. Op haar ronde, bleke gelaat lag een uitgeputte uitdrukking. Het tekort aan bedden, ruimte en serviesgoed maakte van een simpele lunch een bijna onuitvoerbare heksentoer.

‘Ik begrijp het. Kan ik iets doen?’ vroeg Leo. ‘Kan ik thee rondbrengen of zo?’

‘Dat is al gebeurd, en dit is de vrouwenafdeling. Misschien aan de mannenkant,’ wees ze het aanbod van de hand. Mannen hoorden niet op een vrouwenzaal. Dat er mannelijke artsen rondliepen, was nu eenmaal een onvermijdelijk kwaad in haar ogen. ‘Dus als u zo vriendelijk wilt zijn...’

‘Mijn zoon maakte zich erg bezorgd over zijn moeder.’ Leo legde een hand op de schouder van zijn zoon en schoof hem half naar voren.

Lennart keek naar de vermoeide ogen onder de witte kap van de verpleegster.

‘Misschien kan ik iets doen? Vuile borden of kopjes ophalen?’ Laura begreep dat de non geen mannen op de afdeling zou toelaten. Als zij kopjes ophaalde, zou ze mevrouw Wijnberg misschien kunnen vinden.

Zuster Monica aarzelde toen ze in het jonge gezicht van het meisje keek. ‘Je bent nog wel erg jong, kind.’

‘Dat lijkt maar zo. Ik ben al bijna zestien,’ loog Laura onbekommerd een jaar bij haar leeftijd, en ze streek een blonde krul achter haar oor.

‘Een paar handen extra zouden wel goed uitkomen,’ gaf de non toe. ‘Ik zal een blad halen.’ Ze verwijderde zich.

‘Ik vind je moeder wel,’ fluisterde Laura, en ze kneep Lennart be-

moedigend in zijn schouder. ‘Gaan jullie maar. Kunnen jullie de weg terug vinden?’

‘Ik wacht liever hier,’ zei Lennart.

‘Dat lijkt me niet handig,’ Laura keek zijn vader aan.

‘We gaan naar huis. Hier lopen we maar in de weg. Kom.’ Leo Wijnberg duwde zijn zoon voor zich uit over de donkere tegelgang naar de brede klapdeuren. De koperen stang was beduimd en dreigde los te laten aan één zijkant. Met tegenzin daalden ze de twee treden van de stoep af.

Zuster Monica kwam terug met een groot houten dienblad. ‘Als je al het vuile spul wilt ophalen? Begin maar bij deze lokalen.’ Het deugde niet dat zo’n jong meisje bij de vrouwen kwam die zo ziek en bezorgd waren, maar het waren geen besmettelijke zieken, voor zover ze wist. En de omstandigheden waren ernaar. Een oorlog kon ook niet, en ze kon geen ijzer met handen breken. In het Elisabeth-ziekenhuis zelf waren alle beroepskrachten dringend nodig, en zij moesten zich maar redden. Ze wees naar het eind van de gang. ‘Daar is een kraan met heet water. Er is vast wel iemand om af te wassen.’

Laura hoorde de ontredde stem van zuster Monica. ‘Het komt wel goed, zuster,’ zei ze.

Een beetje zenuwachtig opende ze de deur van het lokaal, en ze rook de geur van lysol, bleekwater en nog iets wat ze niet kon thuisbrengen. Overal lagen vrouwen op matrassen. Er waren ook een paar meisjes bij die nauwelijks ouder waren dan zijzelf. Hoe kwam ze er achter wie mevrouw Wijnberg was? Ze had een foto moeten vragen aan meneer Wijnberg. Eerst maar eens beginnen met al die kopjes op te stapelen. Er stonden ook nog een paar bordjes. Op de gezichten van de meeste vrouwen stond berusting te lezen.

‘Goedemiddag. Is mevrouw Wijnberg hier ook? Of heeft iemand haar gezien? Ik heb een boodschap voor haar,’ riep Laura resoluut, en ze pakte de eerste koppen van de grond.

Er reageerde niemand op haar woorden. De vrouwen hadden genoeg aan hun eigen zorgen en sloegen niet veel acht op het jonge meisje dat het gebruikte serviesgoed kwam ophalen.

Hier was mevrouw Wijnberg dus kennelijk niet. Laura stapelde de kopjes in elkaar en bracht ze naar het lokaal, dat kennelijk het kook-

leslokaal was, want langs de wanden waren een paar lange aanrechtbladen bevestigd, met gootstenen en kranen.

Laura zette het blad neer, pakte een leeg blad en liep vlug naar het volgende klaslokaal. Afwassen zou ze straks wel doen. In ieder lokaal vroeg ze naar Elsie Wijnberg. Ze begon de moed al een beetje te verliezen, toen in een lokaal op de tweede verdieping een grote vrouw met een verband over de helft van haar gezicht antwoordde op haar vraag.

‘Elsie Wijnberg? Die is hiernaast. Ik heb haar gisteravond nog gezien.’

Laura nam het kopje aan dat omhooggestoken werd.

‘Ze zit erg in de put,’ vertrouwde de vrouw haar toe. Haar vingers plukten aan het verband.

‘Wie niet?’ merkte haar buurvrouw op. ‘Iedereen zit in over thuis. Straks is alles weg wanneer we terugkomen. Niet aan dat verband zitten, je weet wat de zuster gezegd heeft.’

‘Mens, als je huis en je spullen het ergst zijn,’ antwoordde de vrouw, en ze liet haar hand zakken. ‘Als je man en kinderen veilig zijn, wat kan een huis je dan schelen.’

De andere vrouw zweeg.

‘Maar wat moet een jong kind als jij bij die trieste Elsie?’ ging de eerste vrouw verder.

‘Haar man en haar kinderen zijn erg bezorgd over haar.’ Laura liep al naar het volgende lokaal. ‘Huishoudkunde’ stond op een kartonnen bordje onder het raampje.

In de volgepropte ruimte zaten en lagen zeker veertig vrouwen op matrassen. Enkelen staakten hun gesprek en keken naar het meisje met de blonde krullen dat in de deuropening stond.

Een beetje zenuwachtig verhief Laura haar stem. ‘Mevrouw Wijnberg?’

Een vrouw die bij het raam ineengedoken op een matras zat, draaide haar hoofd om.

De vrouw naast haar hief haar hand op en wees. ‘Dit is mevrouw Wijnberg. Elsie, dat meisje vraagt naar je.’

Laura stapte over een paar matrassen heen en knielde neer. ‘Mevrouw Wijnberg, Lennart en uw man zochten naar u. U moet alvast de groeten hebben. Er is geen bezoekuur, en dus doe ik het zo maar alvast voor hen.’

De vrouw keek haar aan. Ze had donkerbruine ogen. Precies de ogen van de kleine Rachel, dacht Laura.

‘Lennart? Waar heb je hem gezien? En Rachel?’ vroeg Elsie Wijnberg.

‘Ze logeren bij ons. Uw kinderen en uw man. Ze zullen blij zijn dat het goed met u gaat.’

‘Goed?’ Elsie fronste haar wenkbrauwen.

Bijna onmerkbaar schudde de vrouw op de andere matras haar hoofd, en ze sprak vermanend: ‘We zijn een beetje bedroefd. Maar het gaat in ieder geval goed met je man en kinderen, Elsie. Daar kun je dan tenminste blij mee zijn. Natuurlijk is het hier geen paradijs, maar het is in ieder geval een zorg minder.’

Voordat Elsie kon antwoorden werd de deur weer geopend.

Er verscheen een non in het gezelschap van paar mannen in witte kleding. De vrouw liet haar blik door het lokaal dwalen en merkte Laura op, die nog steeds geknield naast Elsie Wijnberg zat. ‘Geen bezoek,’ zei ze kort. ‘Weg.’

Laura rees overeind en hield het blad vooruit. ‘Ik haal de kopjes op, en de zoon van mevrouw Wijnberg was erg bezorgd,’ verontschuldigde ze zich.

De non gebaarde met haar hand, en Laura liep langzaam weg, waarbij ze moest uitwijken voor de dokter, die zich boog over de vrouw op de eerste matras.

Laura trok zich terug in de hoek, net achter de deur, waar ze bleef wachten.

De arts voelde hier en daar een arm of been en sprak met een paar vrouwen. Er lagen hier geen ernstig zieken. Hij maakte met een paar patiënten een praatje, en ook bij mevrouw Wijnberg stopte hij. Er werd even heen en weer gesproken. De non noteerde zijn opmerkingen, waarna ze verder liepen. Na een kwartier verliet het gezelschap het lokaal. Op de gang pauzeerden ze even.

‘Het probleem is dat hier ook vrouwen liggen die normaal naar huis zouden kunnen. Die miskraam bij het raam...’ zei de arts. ‘Het zou veel beter voor haar zijn als ze hier weg kon. Maar het is niet anders. Vind maar eens onderdak voor haar.’

Laura hoorde de opmerking en werd warm van verontwaardiging. Die miskraam bij het raam... Dat was zeker mevrouw Wijnberg. Ach, en die vader en die jongen waren zo bezorgd om haar. Als ze

hier toch beter weg kon... Ze bleef roerloos staan, het houten dienblad als een schild voor haar middel.

De non keek opzij. 'Sta je hier nu nog, meisje?' bromde ze.

Laura haalde diep adem. 'Als mevrouw Wijnberg naar huis mag, kan ze wel bij ons komen. Haar man en haar kinderen logeren ook bij ons.'

De dokter keek haar aan. Een meisje, een kind nog bijna.

'Het was niet de bedoeling dat je dit hoorde. Is ze familie van je?'

Laura schudde haar hoofd.

'Ik had gezegd dat je weg moest gaan,' zei de non scherp, en ze wees naar het eind van de gang.

De arts onderbrak haar. 'Vinden je vader en moeder... Ik neem tenminste aan dat de familie van mevrouw... Hoe heet ze ook alweer?'

'Wijnberg,' zei Laura snel.

'...van mevrouw Wijnberg bij je ouders logeert. Vinden je ouders goed dat je een patiënt meeneemt? Je weet niet voor hoelang het is.'

'Dat vinden ze best,' zei Laura, en ze hoopte dat het waar was.

'Het zou plezierig zijn als je vader of moeder hiernaartoe komt om dat te bevestigen en haar te vervoeren. Zuster, regelt u dat verder?' Hij aarzelde even. 'Het is niet gebruikelijk dat we dit soort dingen zo afhandelen, maar dit zijn extreme situaties. En voor de vrouw is het beter hier weg te zijn. Veel minder kans op infecties ook.'

De non keek verongelijkt en boog haar hoofd. 'Goed, dokter.'

Het gezelschap liep door. Over haar schouder voegde de non Laura toe: 'Je ouders kunnen me vinden in de kamer naast de voordeur.'

Laura bracht het blad naar het kooklokaal, waar inmiddels een paar meisjes aan het afwassen waren, en haastte zich naar huis.

'Ik heb haar gevonden,' riep ze tegen Leo, en ze trok haar moeder mee naar de keuken. Lennart wilde hen volgen, maar ze riep: 'Straks!' en sloot de deur.

'Lau, wat onbeleefd,' verweet Hanneke haar dochter. 'Je begrijpt toch dat ze alles willen horen. Die arme jongen.'

Laura hief haar hand op. 'Mam, luister...'

Anderhalf uur later lag Elsie Wijnberg in de slaapkamer van Laura. Het was, zoals Hanneke het uitdrukte, een beetje inschikken.

Herma en Karel Nieuwkoop waren er niet gelukkig mee. 'We hou-

den erg van onze privacy, en het vraagt nogal wat van onze gastvrouw,' benadrukte mevrouw Nieuwkoop, en ze wierp een zijdelingse blik op Leo. 'Een patiënt om te verzorgen. Dat is niet niks in zo'n vol huis.'

Leo keek zo verontschuldiging van Herma naar Hanneke dat het pijnlijk was om te zien.

'Maakt u zich daar maar niet bezorgd om.' Freek bewaarde zijn zelfbeheersing. Onmiddellijk nadat hij Elsie had gehaald, had hij begrepen waarom Leo en zijn zoon zo ongerust over haar waren. De hopeloosheid op het gezicht van de jonge vrouw, die alleen even wegebde toen ze haar kinderen zag, was ook verontrustend. Gebrek aan levenslust, nee, gebrek aan levensmoed, dacht hij. Als de verhalen over de toestand van de joden in Duitsland die hij had gehoord en gelezen, waar zouden zijn, was het ook zo gek nog niet. En dan die miskraam. Hij wist hoe labiel vrouwen dan konden zijn. 'Ons huis is groot genoeg voor een gast erbij.'

'Het is natuurlijk uw huis, maar...' begon mevrouw Nieuwkoop.

'Inderdaad.' Freek keek haar strak aan.

'We waren niet voorbereid op een ziekenboeg,' mokte ze.

'Mevrouw...' Hanneke maakte een protesterend gebaar. Ze was dankbaar het Elsie dit niet hoorde. 'Ik ben erg blij dat we mevrouw Wijnberg hier kunnen helpen.'

'Als u het akelig vindt dat mijn moeder het druk heeft, mag u best helpen met de afwas,' stelde Laura voor. 'De wc maken we zelf wel schoon. Of u moet het graag willen doen.'

Mevrouw Nieuwkoop keek geschokt op. 'Wc?' zei ze viezig. 'Bij ons thuis doet de werkster dat.'

Laura hield haar hoofd schuin en keek naar het bleke gelaat boven de paarse bloes. Wat een vreemd mens.

Freek bedwong een grinnik. 'Een werkster hebben we niet, maar we kunnen vragen om een ander logeeradres voor u beiden,' zei hij beminnelijk.

Meneer Nieuwkoop ging er meteen op in. Hij zag de narigheid al aankomen. Als iets Herma niet aanstond, kon ze erg lastig zijn.

'Misschien niet zo gek. We zijn niet gewend aan veel kinderen. Mijn vrouw krijgt er gauw hoofdpijn van.'

'En dan zouden we met een extra zieke zitten,' glimlachte Freek.

'Precies,' zei Karel Nieuwkoop.

Freek ging weg en kwam een halfuur later terug.

Meneer en mevrouw Nieuwkoop zaten naast elkaar op de bank. Meneer Nieuwkoop las een paar oude kranten, en zijn vrouw tikte op de leuning en tuurde door het raam naar de overkant van de straat. Het leek wel een tikje een volksbuurt. Niet helemaal, maar toch. Vreemd dat die commissie haar zo verkeerd had ingeschat. Ze zouden op z'n minst toch een beetje moeten letten op achtergronden van mensen. Ze had het niet erg gevonden dat het gastgezin protestants was, maar iets meer niveau was wel prettig geweest. Hopelijk was die man geslaagd bij het zoeken naar een ander adres. Die voelde waarschijnlijk wel aan dat zij hier niet pasten.

Hanneke zat aan de tafel aardappelen te schillen. Met deze mensen voelde ze zich op visite in haar eigen huis.

Rachel en Riekje speelden nog steeds met de poppen. Riekje was verrukt van haar nieuwe vriendinnetje, dat alles deed wat zij voorstelde.

‘En?’ Herma Nieuwkoop keek naar haar gastheer, die hoffelijk knikte.

‘Geregeld. Pak uw koffertje maar,’ zei hij.

Hanneke keek haar man ongelovig aan. De stad zat tjokvol. Was er werkelijk nog ruimte beschikbaar?

‘Jan en Mijntje van Santen van het Padje hierachter hebben nog geen evacués,’ zei Freek. ‘Andere adressen waren er niet meer.’

Hanneke was half opgestaan en wees met haar aardappelmesje in de richting van het huis van de familie Van Santen. Ze liet het weer zakken. ‘Mijntje? Ach nee, Freek, dat gaat niet.’

‘Geen andere gasten, geen kinderen,’ zei Freek kalm.

‘Maar...’ Hanneke schudde haar hoofd.

Gealarmeerd door de uitdrukking op Hannekes gezicht keek mevrouw Nieuwkoop haar gastvrouw aan.

‘Is er iets mis? Willen die mensen soms geen gasten? Ze zijn wel verplicht te helpen,’ zei ze fier.

Hanneke dacht aan het smerige huis van Mijntje van Santen, het groezelige tafelkleed waar de katten gewoonlijk op sliepen. Wanneer ze daar koffie had gedronken, spoelde ze thuis haar mond met antiseptisch water en inspecteerde ze zichzelf op vlooiën. Ze waren doodgoed, dat wel, maar deze mensen in dat huis? Hulpeloos keek ze naar haar dochter die net binnenkwam.

‘Jan en Mijntje van Santen hebben nog plek,’ zei ze.

Laura trok haar wenkbrauwen op en begon te giechelen.

‘Misschien kan uw man beter even gaan kijken. Dan kunt u nog beslissen,’ zei Hanneke tegen mevrouw Nieuwkoop.

‘Het was het enige adres dat nog vrij was, maar het is verstandig even te kijken. Zullen we maar?’ Freek stond al.

Ook Herma veerde op. ‘Ik ga mee. Ik wil graag zelf even mijn nieuwe onderkomen zien. De koffer komt straks wel.’

Hanneke keek ze na. Freek, lang en rijzig beende de straat langs.

Karel Nieuwkoop volgde, en naast hem, met kordate passen, zijn vrouw.

Een kwartier later waren ze terug. De mond van Herma was een halve naar beneden wijzende cirkel.

‘En?’ vroeg Hanneke. Het idee dat haar gasten zouden vertrekken, bezorgde haar – naast lichte schaamte – een opgelucht gevoel. ‘Zal ik nog even koffie zetten voordat jullie weggaan?’

Laura bedacht dat haar moeder de koffie gebruikte als een soort haarlemmerolie. Goed voor iedere gelegenheid.

Herma Nieuwkoop ging weer zitten. ‘Het is tenslotte maar voor een paar dagen of weken. Overdreven om nu te verkassen,’ zei ze, en ze kneep haar lippen samen. ‘We zitten hier nu eenmaal, en we blijven toch maar liever.’ Het blauw van haar ogen leek fel in het bleke gezicht.

‘Herma vindt katten erger dan kinderen. Ze houdt uiteindelijk veel van kinderen. We hebben zelf ook een zoon. Hij heeft alleen weinig ruimte. Anders waren we wel bij hem ingetrokken,’ verklaarde Karel.

‘Vanzelfsprekend,’ zei Freek.

‘Jonge Karel woont erg klein,’ zei Herma na een lichte aarzeling, en ze keek nog snel even rond. ‘Maar we redden het hier voorlopig wel, met z’n allen.’

‘Een beetje geven en nemen,’ voegde Karel eraan toe, en hij liet langzaam de adem ontsnappen die hij had ingehouden. Zo smerig als het daar in dat kleine huisje was, en het stonk er nog naar katten ook. Daar moeten logeren voor hij wist niet hoe lang? Hij rilde. Herma moest toch maar wat inschikkelijker worden.

De sfeer in huis klaarde op na het korte bezoekje aan het andere adres.

Elsie knapte wat op en hielp de kleine meisjes met het maken van poppenkleertjes.

‘Niets zo goed tegen verdriet als met je handen werken,’ zei Hanneke tegen mevrouw Nieuwkoop, toen ze de kleine nachtponnetjes zag die Elsie in elkaar had gezet.

Herma blikte zuinig naar de drie in de voorkamer, want ze vond kleertjes maken leuker dan het afstoffen dat zij deed als bijdrage in het huishouden. ‘Jij kunt ook wel iets doen, Karel. En stop eens met dat gerook de hele dag,’ snauwde ze haar man toe.

Die keek glazig naar de sigaar in zijn hand en verdiepte zich weer in de krant.

Leo en Freek wandelden iedere dag een stuk door de polders die Alkmaar omringden, en bespraken dan de oorlogskansen.

Uiteindelijk was na vijf dagen alles voorbij. Nederland capituleerde, en op 16 mei trokken Duitse troepen Alkmaar binnen. Er stonden mensen langs de Kennemerstraatweg die afkerig en vaag nieuwsgierig de intocht gadesloegen. Een paar NSB'ers juichten, maar verder bleef het stil.

De familie Nieuwkoop was 15 mei al vertrokken. Het gezin van Leo Wijnberg volgde een paar dagen later.

In tranen nam Elsie afscheid van het gastgezin.

‘We houden contact, toch?’ zei Leo.

Maar meer dan een paar brieven in het begin en een kaartje met Kerstmis werd het niet. Totdat een paar jaar later de problemen van de familie Wijnberg levensgroot werden. En weer was Laura degene die zou ingrijpen.

Het eerste oorlogsjaar ging zonder veel schokken voorbij. De Hspertijd, nou ja... En het persoonsbewijs dat werd ingevoerd, daar viel ook mee te leven... De verduistering werd veel erger gevonden.

‘Je ziet geen hand voor ogen als de maan niet schijnt,’ klaagde buurvrouw Pronk tegen de moeder van Laura. ‘Ik kan niet eens naar de verjaardag van mijn kleindochter, omdat ik bang ben dat ik over mijn eigen voeten struikel. Het moest niet mogen!’

Het was inderdaad donker op straat 's avonds en 's nachts. Aarde-donker. En er vielen slachtoffers. Uit de grachten werden lijken opgedregd, en de bevolking sprak er schande van.

Verder leek het oude leven gewoon door te gaan, en de Duitsers leken de eerste maanden tamelijk fatsoenlijk. ‘Het zal wel meevalen,’ zei het optimistische deel van de burgers.

Voor degenen die hun ogen openhielden, was de invoering van de ariërverklaring in oktober echter een teken aan de wand.

Freek Kellenaer sloot zich aan bij een groep die een ondergrondse krant verspreidde. Het ontslag van de eerste joodse leraren aan het gymnasium bevestigde zijn bange vermoedens: het zou niet meevallen. Integendeel. Maar wat hij eraan kon doen, zou hij doen.

Hanneke mocht niet te veel weten van zijn bezigheden. De krant, dat was tot daaraan toe, maar meer ook niet. Voor haar eigen gemoedsrust niet. Of hij er helemaal in geslaagd was? Ze vroeg in ieder geval nergens naar. Maar Hanneke was een wijze vrouw, en ze vermoedde vast wel dat hij hoe langer hoe dieper in het verzetswerk terechtkwam.

Ook Laura had hij geen rad voor de ogen kunnen draaien. Ze had hem gezien met kranten, en had na een blik op het grauwe papier meteen begrepen dat hij voor de verspreiding verantwoordelijk was. ‘Laat mij dat maar doen, pap,’ had ze zonder ophef gezegd. ‘Jou pikken ze er zo tussenuit, terwijl ze van mij alleen maar denken dat ik een kind ben. Ik kan erg goed onnozel kijken.’

Hij had er eerst niets van willen weten. Het was erg genoeg dat haar niets ontging van wat er in huis gebeurde, al repte ze er met

geen woord over. Gelukkig waren Kees en Riekje niet zo oplettend. Hij had het voorval verteld aan een vriend in de groep. ‘Wat vind je daarvan? Bijdehandje, niet?’ had hij zijn verhaal zorgelijk beëindigd.

Jaap Martens kende Laura vanaf dat ze een kleuter was. ‘Bijdehand, dat niet alleen. Ze is erg slim, en het is geen flapuit. Het zou een oplossing zijn als er een spoedklus is. Niemand zal haar verdenken. Ze ziet er zo onschuldig uit. Ik kan me je bezwaren voorstellen, en als het niet zo belangrijk was, zou ik er ook niet over piekeren. Maar nu...’

Met een bezwaard hart had Freek zijn dochter een stapeltje gegeven.

‘Welke adressen?’ had ze zakelijk gevraagd.

En van het een was het ander gekomen. Zijn zorg vermengde zich met trots. Nog geen zestien en al ingeschakeld in het ondergrondse werk. Zijn dochter! En ze zweeg.

Laura slaagde voor haar eindexamen en kreeg een baan voor drie dagen in de week bij advocatenkantoor Slikker.

Thuis veranderde er niet veel. Alleen de sfeer in de straat, die wel. De familie Draayer was lid geworden van de NSB, ‘want,’ zei Bert Draayer, ‘hij wist wel aan welke kant zijn boterham gesmeerd werd.’ En er waren anderen van wie Freek Kellenaer niet zeker was. De Van Grindels, de Klaassens, de Van Gents? Hij hoopte dat ze de goede kant gekozen hadden, maar hield er rekening mee dat het niet zo was.

Het maakte dat Hanneke zich een beetje terugtrok. Niet te veel burens over de vloer. De Van Gents vertrouwde ze wel, vanzelfsprekend. Ze kende Riekelt al vanaf haar tiende door de kerk waarvan ze lid was. Ze had een blauwe maandag half en half verkering met hem gehad. Het was niets geworden natuurlijk, want jongens van je eigen leeftijd beschouwde je niet als helemaal vol. Freek was gekomen. Overrompelend innemend en vrolijk. Wat later had Riekelt Truus ontmoet, en waren ze naast hen komen wonen. Truus was aardig en goudeerlijk. Als ze iemand vertrouwde, was het wel de vrouw van Riekelt van Gent.

Toch bleef Hanneke voorzichtig. Niemand wist wat Freek deed, en dat moest vooral zo blijven. Laura was er ook bij betrokken. Dat

hoefde niemand haar te vertellen. Ze had de eerste keer dat ze haar dochter zag vertrekken zonder dat ze precies wist waarheen, geweten dat ze een boodschap voor Freek deed, en ze had, bijna stik-kend van woede, haar man erop willen aanspreken. Die boosheid en de angst had ze weggedrukt toen ze Laura's bezorgde ogen had gezien en het onzekere 'Mam?' uit haar mond had gehoord. Ze had zo luchtig mogelijk geantwoord: 'Niks, meis...' en besloten dat ze geen last mocht worden voor Freek en haar kind. Als zij er niet waren, stond het er met anderen nog beroerder voor dan nu het geval was. Toe dan maar. Zij zou ervoor zorgen dat thuis alles op rolletjes liep. En ze begon en eindigde haar dag met een gebed voor de veiligheid van haar man en haar dochter.

Kees en Riekje waren net zo onbekommerd als vóór de oorlog. Ze speelden op straat met de buurkinderen, en Hannekes enige zorg over die twee was dat ze een beetje knap in de kleren zouden blijven zitten.

Laura, tja, voor Laura werd dat ook een probleem. Hanneke zette randen aan jurken en rokken en legde naden uit, maar heel veel moest haar oudste niet meer groeien. Anders moest Hanneke maar wat kleding van zichzelf innemen. Voorlopig redde ze het ermee.

Laura maakte zich niet erg druk over haar uiterlijk. Door het ronde gezichtje maakte ze nog steeds een kinderlijke indruk, al trok haar vrolijke, blonde verschijning toch de aandacht van jongens in de straat. Zij bekeek die jongens ook ongemerkt met andere ogen. Niet dat ze – zoals haar vriendin – van de ene verliefdheid in de andere viel, maar er waren er een paar aan wie ze stiekem wel eens dacht.

Laura had weleens het idee dat ze twee levens leidde. Het ene met werk op kantoor en in de buurt, waar ze werd behandeld naar haar leeftijd. Het andere leven, het leven waarover ze nooit sprak en waarin ze zich kinderlijk moest gedragen. Een leven waarin ze op pad was met kranten, bonkaarten of een boodschap die zo vreemd was dat ze wel eens dacht dat ze met mensen te maken had die niet helemaal goed snik waren. Haar vader vertelde haar soms niet eens wat ze vervoerde in de dubbele bodem van haar oude tas. Het was niet bij kranten gebleven. Bonkaarten, persoonsbewijzen, een keer een fotorolletje... Als ze op reis was, had ze altijd haar oude school-

tas met een paar lesboeken bij zich. Daar kon je zo lekker veel in kwijt, en met wat kleefstof bleven papieren tussen de bladzijden zitten.

Op een of andere manier waren er twee Laura's. De Laura uit de Rozenstraat bleef een zorgeloos meisje dat niets anders aan haar hoofd leek te hebben dan de gewone dagelijkse bezigheden en erop los kon babbelen met collega's en vriendinnen. De andere Laura was het meisje dat zo argeloos als ze kon de wereld in keek en zweeg. Soms was ze verbaasd over zichzelf dat ze die twee nooit door elkaar haalde.

Lauta zette op een mooie meidag in 1942 haar fiets tegen de gevel van hun huis en zag een jongen op zich afkomen toen ze het sleuteltje uit het slot haalde.

Bart van Grindel was van gemiddelde lengte; alleen zijn schouder waren erg breed. Hij liep een beetje wiegend. Een zeemansloop, noemde haar moeder die manier van lopen, en Laura kon zich er iets bij voorstellen. Zo liep je op het dek van een schip als je over-eind wilde blijven.

Laura keek hem afwachtend aan.

Hij bleef voor haar staan, zijn handen in zijn zakken, zijn hoofd een beetje schuin. 'Lau, ga je zaterdagavond mee uit?'

Verbluft staarde ze naar zijn overhemd, en ze registreerde dat het van een goede kwaliteit was. Mee uit... Ze kende Bart al zo lang als ze daar in de buurt woonde, en hij had haar nooit een blik waardig gekeurd. Met zijn jongere broer Hans had ze wel contact gehad, maar dat was verwaterd toen ze te oud werden voor puttenkrijgertje en andere spelletjes die op straat werden gespeeld. Bart had waarschijnlijk altijd neergekeken op 'het grut', zoals hij ze noemde.

'Zaterdagavond mee?' Laura hield haar hoofd schuin. Het sleuteltje, dat aan een touwtje zat, slingerde ze in het rond. 'Mee waar-naartoe?'

'De bioscoop? Of dansen?'

Haar ogen werden groter. Ze wist vrijwel zeker dat haar vader en moeder het niet goed zouden vinden dat ze met een jongen naar de bioscoop of een dancing zou gaan. En dan nog wel met Bart. Hij was vast al negentien. Ze keek omhoog naar het brede gezicht met wenkbrauwen die wit afstaken tegen de gebruinde huid. Hij was met

die hoekige kin en die blauwe ogen wel knap om te zien. Lenie, haar vriendin, was erg gecharmeerd van hem en wilde, wanneer ze samen een rondje liepen, altijd langs het huis van de familie Van Grindel. Lenie zou een gat in de lucht springen als Bart haar zou vragen, en was in staat meteen te gaan sparen voor een trouwjurk. Lenie was wel erg van de pannenlappen en lakens, schoot het door haar heen.

‘Nou?’ drong Bart aan.

Ze keek even door haar wimpers omhoog naar haar buurjongen. Hij was wel leuk, maar uitgaan naar een bioscoop... of nog erger, naar een dancing... Dat werd niets.

‘Ik denk niet dat ik mag. Ze houden thuis niet zo van de bioscoop.’

Hij haalde een wenkbrauw op. ‘Antiek zeg. Mag dat soms niet van die kerk waar jullie naartoe gaan?’ Hij probeerde haar hand te pakken.

‘Daar heeft de kerk niets mee te maken. Dat maakt mijn vader zelf wel uit,’ kribde Laura, en ze trok snel haar hand terug.

Bart hief zijn armen omhoog en trok een komisch gezicht. ‘Help... Ik bedoel er niets verkeerd mee. Maar ik begrijp niet waarom je daar niet naartoe mag. Je zult er heus niet slechter van worden als je daar een avond zit.’

‘Dat weet je maar nooit. En ik vraag het niet ook, want dat geeft alleen maar gezeur.’

‘Laten we dan een stuk fietsen. Dat zullen ze toch wel goedvinden?’ drong hij aan. ‘En jij houdt er ook van. Ik zie je zo vaak op de fiets voorbijkomen.’

Even was Laura gealarmeerd. Viel het op dat ze vaak op pad was? Uitkijken! Ze wist bijna zeker wat haar moeder zou zeggen: ‘Fiet-sen? Dat kan toch ook ’s middags.’ Maar moeder moest niet altijd doen of ze een klein kind was. Ze keek nog eens omhoog naar de vierkante kin en de helblauwe ogen onder de blonde wenkbrauwen, en ze voelde het kriebelen in haar maagstreek. Bart was geen jongen meer.

‘Ik kan wel,’ zei ze opeens ademloos, ‘maar dan wel overdag... En als het niet stormt, want daar heb ik een hekel aan.’

‘Goed. Dan zien we daarna wel verder,’ besliste hij, en hij lachte zelfbewust.

Triomfantelijk bijna, zag Laura, en het fladderende gevoel in haar buik verdween bij het zien van die blik. Bart was altijd erg bazig ge-

weest. Wanneer ze op straat hadden gespeeld, en hij van hun moeder zijn broertje Hans moest halen, had hij hem gewoon meegeleid. Hij was erger geweest dan welke vader ook. Ze had altijd een beetje medelijden met Hans gehad.

‘Als ik mag van mijn ouders. Ze zijn nogal lastig de laatste tijd,’ hield ze een slag om de arm.

Zijn gezicht betrok. ‘Waarom zou je niet mogen? Wat kan er nu verkeerd zijn aan een fietstocht?’

Niet aan een fietstocht, maar wel aan het gezelschap. Haar moeder had het niet zo op de Van Grindels, dacht ze. ‘We zien wel. Ik zal het vragen,’ zei ze luchtig.

Net zoals ze dacht, vond haar moeder het helemaal niets. Ze haalde met een ruk de afwaskwast uit het sop, zodat het water over het granieten aanrechtblad golfde. ‘Kind, wat moet je bij die mensen? We weten niet of ze wel te vertrouwen zijn. Freek, zeg jij ook eens iets. Vind jij het goed dat ze naar Van Grindel toe gaat? Ze schuren tegen de NSB aan, heb ik horen zeggen. En ik vind die jongen ook te oud om mee om te gaan. Hij is bijna twintig, en Laura is net zestien.’ Ze streek haar haar naar achteren met een vochtige hand.

‘NSB? Dat weet je niet zeker, Hanneke.’ Freek negeerde de laatste woorden toen hij de kleur op de wangen van zijn dochter zag.

‘Geroddel.’ Laura deed ook alsof ze de laatste opmerking niet had gehoord. ‘NSB! Wie zegt dat?’

‘Dat zegt niemand,’ kapte Freek af. ‘En ik ben het met je moeder eens dat je beter bevriend kunt zijn met jongens van je eigen leeftijd. Maar goed, ga maar een keer met hem mee.’

Laura zag de woedende blik die haar moeder haar vader toewierp, maar wonder boven wonder zei ze niets meer.

Zaterdagmiddag was het stralend weer. Laura pakte een wijde rok en een dun truitje uit haar kast. Het donkerblauwe truitje spande onder haar armen. Zeker een maat te klein. Het werd hoe langer hoe moeilijker aan kleren te komen. Wat zou ze graag eens een paar nieuwe bloesjes hebben. De kleren van haar moeder waren veel te wijd, en haar eigen kleding te krap. Ze keek naar haar spiegelbeeld en draaide in het rond. Haar donkerblauw met wit gestreepte rok zwierde mee. Ach, het ging nog wel. Haar jurken waren erger. Alle-

maal te kort. Ze leek net een oude kleuter wanneer ze een jurk droeg.

Ze rende de trap af en liep de tuin in. Haar vader en moeder zaten aan de tuintafel. Hannekes blik ging langs het kleine figuurtje van haar dochter. Ze zag er schattig uit. Het blauwe truitje versterkte de kleur blauw van haar ogen. Je kon het die jongen niet kwalijk nemen dat hij met haar uit wilde, dacht ze ongerust. Als het maar geen zoon van die bazige Dorrie van Grindel was, die overal een vinger in de pap wilde hebben. Vinger? Een hele hand! Hij leek te veel op haar. Precies dezelfde ogen. Maar misschien viel het mee, en leek hij innerlijk op de aardige man die zijn vader was geweest.

‘Niet te laat thuis,’ zei ze.

Freek stond op en liep mee naar het tuinpoortje. ‘Laura. Geen woord over wat je doet voor...’ Zijn stem klonk gedempt. ‘Ook al is hij misschien zo safe als de Nederlandsche Bank.’

Laura keek haar vader aan. ‘Nee, pappa.’ Haar gezichtje was kalm. Als ze zich van één ding bewust was, was het wel dat er gezwegen moest worden over de dingen waarmee zij haar vader hielp. Niemand zou haar van iets verdenken. Geen buur, geen kennis, en zeker geen Duitser. Het had zo zijn voordelen er blond en jonger uit te zien dan je was.

‘Goed.’ Hij glimlachte en gaf haar het stuur in handen. ‘Ik heb je band opgepompt. Dag, kind.’

Ze gaf hem een kus op zijn wang. ‘Dag, pap.’ Over haar schouder riep ze naar haar moeder: ‘Ik ben niet laat thuis, hoor.’

‘Goed. En veel plezier,’ overwon Hanneke haar tegenzin in het uitje van haar dochter. Ze moest ook niet zo afgaan op geklets. Misschien was er wel helemaal niets aan de hand met de Van Grindels.

Laura fietste met Bart langs de rechte wegen van de Schermer. Ze hield veel van het polderlandschap, waar lila pinksterbloemen sierlijk boven het gras in de wei uitstaken. ‘Mooi hè?’ wees ze naar het weiland achter de rij knotwilgen die met neerhangende groene twijgen aan de randen van de sloot stonden. ‘Die parse pinksterbloemen en dat geel van de boterbloemen.’

‘Onkruid, dommerdje,’ lachte Bart. ‘Een beetje boer heeft het niet in zijn weiland staan. Het is ook echt iets voor Hollandse boeren de boel maar de boel te laten.’ Het klonk nogal laatdunkend.

‘Hollandse boeren zijn de beste van de hele wereld. Roeien boeren in andere landen soms ieder onkruidje uit? Wat saai. Ik houd hier juist zo van,’ verdedigde Laura de boeren van haar geliefde polder.

‘Sukkeltje, met onkruid schiet je niet op als je succes wilt hebben. Maar je bent wel lief, hoor.’ Hij legde zijn hand over Laura’s hand die op het stuur van de fiets lag.

Een brede hand met wat stompe vingers, merkte ze op.

‘Dat is het nadeel van veel Nederlanders. Ze kijken niet over hun grenzen heen. Ik ben een keer in Duitsland geweest met een club jongens, en wat je ook van die lui vindt, ze zijn erg stipt in alles.’ Er klonk bewondering in zijn stem.

Laura bevroor. ‘Met wat voor jongens ben jij in Duitsland geweest? En wanneer?’ vroeg ze na een korte stilte afgemeten.

‘O, alweer een hele tijd geleden. Voordat de oorlog begon nog. En je kunt zeggen wat je wilt, maar Hitler heeft in ieder geval orde op zaken gesteld. Het was er eerst armoe troef, en nu heeft iedereen werk. Je zult zien, over een paar jaar gaat het hier ook beter. Er is nu al veel meer werk.’

‘Je bedoelt zeker werk in Duitsland,’ sneerde Laura. ‘Logisch. Alle mannen moeten het leger of de fabriek in. Je lijkt wel ontzag voor die lui te hebben. Weet je wel wat ze daar uitvoeren met mensen die het niet met Hitler en zijn kornuiten eens zijn? Weet je hoe ze de joden behandelen?’ Ze las de kranten die ze rondbracht, zelf altijd nauwkeurig en kreeg hoe langer hoe meer een afkeer van de Duitsers. Onbegrijpelijk dat sommigen het niet zagen.

Bart maakte een wegwerpgebaar. ‘Ach, dat wordt zo overdreven. Laten we het er maar niet meer over hebben. Daar hebben meisjes toch geen verstand van. En zeker geen lieve kleine meisjes zoals jij. Vooruit, het is onze vrije zaterdagmiddag. We gaan alleen maar plezier maken.’

Laura keek vóór zich op de klinkerweg. Wat een geluk dat Bart niet wist waar lieve kleine meisjes zoals zij zich mee bezighielden door de week. Dat moest hij ook maar nooit te weten komen ook. Pappa hoefde niet ongerust te zijn. Ze zou zwijgen als het graf, net als tegen haar collega’s op het werk.

Alsof hij haar gedachten kon raden, vroeg Bart: ‘Hoe bevalt het je bij Slikker. Vind je het echt leuk bij die lui die zich van alles ver-

beelden omdat ze een beetje geld hebben en op anderen neerkijken?’

‘Neerkijken? Slikker? Hoe kom je daarbij? Daar heb ik nooit iets van gemerkt.’ Laura was oprecht verbaasd. Meneer Slikker ging altijd gekleed in een donkergrijs pak en was zo pijnlijk netjes om te zien dat Rita, haar collega, eens had opgemerkt dat zijn vrouw vast, terwijl hij zijn pak al aanhad, vlug nog even de vouw in zijn broek perste. Nou nee, dat liet ze doen door het dienstmeisje. Het maakte niet uit, vond Laura. De advocaat was erg voorkomend en vriendelijk tegen zijn personeel. Laura wist van haar vader dat hij dat ook buiten kantoor was. Vader en hij kenden elkaar omdat ze allebei in de kerkenraad van de Laurenskerk zaten, en vader zei altijd dat Slikker een zeer hoogstaand mens was, wat hij daar dan ook mee mocht bedoelen.

‘Hij is juist heel prettig,’ zei ze.

Bart stak zijn onderlip vooruit. ‘Wij hebben andere ervaringen met hem.’ Zijn stem klonk opeens vreemd. Net alsof hij onbewust iemand napraatte.

Ergens in haar hoofd ging een alarmbelletje af. Ander onderwerp. ‘Geeft niet. Zolang ik het maar goed met hem kan vinden. Hoe bevalt het jou op je werk?’

‘Gaat... gaat... nog het oude liedje. Een paar mensen die de lakens uitdelen, en wij moeten het werk doen.’

‘Nou ja, stel je voor dat iedereen de lakens uitdeelde, dan werd het één grote bende,’ zei Laura nuchter.

‘Als de directie bekwaam was, zou het niet zo erg zijn, maar zoals het nu gaat? Enfin, dat verandert wel in de toekomst.’ Hij trok zijn schouders naar achteren en hief zijn kin omhoog.

‘Je bedoelt dat jij dan de lakens uitdeelt?’ spotte Laura.

‘Bijvoorbeeld, maar laten we het ergens anders over hebben. Het is zulk heerlijk weer.’ Zijn hand ging strelend omhoog over Laura’s arm. ‘Jammer dat we niet naar het strand kunnen. Het is bijna overal afgezet.’

‘Ja, ik vind het sneu voor Riekje en Kees dat ze niet naar zee kunnen,’ zei Laura, en ze schudde haar arm heen en weer zodat Bart zijn hand terugtrok. ‘Wij gingen vroeger vaak even naar het strand op zaterdagmiddag. Dat weten ze nog best.’

‘Dat komt wel weer wanneer de oorlog voorbij is,’ troostte hij.

‘Mja...’ zei Laura. ‘Laten we het hopen. Misschien zijn de moffen volgend jaar verdwenen.’

‘Of ze hebben de oorlog gewonnen, en daar ziet het nu meer naar uit,’ verklaarde Bart.

Laura ging er niet op in. ‘We moesten maar eens teruggaan. Ik kan niet al te laat thuiskomen.’

‘Nu al? We zijn nog geen uur weg. Zullen we eerst een kop koffie drinken in dat café daar?’ stelde Bart voor.

Laura stemde na een lichte aarzeling toe. Zijn denkbeelden stonden haar helemaal niet aan, maar ze voelde zich vanmiddag voor het eerst volwassen, en dat was geen onplezierige gewaarwording.

Ze stapten af en vervolgden pas een halfuur later hun fietstocht. Er kwamen geen onderwerpen meer ter sprake waarover Laura het liever niet wilde hebben, en ze vond de tweede helft van het tochtje best leuk. Bart was wel bazig, maar toen hij merkte dat ze daarom lachte, veranderde hij van toon, zodat ze gezellig pratend de weg naar Alkmaar terugfietsten. Vóór zes uur waren ze weer thuis.

‘Binnen de limiet,’ prees Freek, die met zijn handen in zijn zakken op het tuinmuurtje zat. ‘Je hebt goed op mijn dochter gepast, jongeman.’

‘Natuurlijk,’ zei Bart. Zijn felblauwe ogen keken zelfverzekerd naar de lange, wat slungelige man. ‘Ik begrijp best dat u me Laura anders niet meer meegeeft.’ Hij sloeg even een arm om Laura’s schouders.

Laura had een kleur van het fietsen en de onwennige situatie. ‘Ho, ho. Ik ben geen Van Gend-en-Loospakketje,’ protesteerde ze.

‘Je hoort het, Bart,’ lachte Freek, en hij rees op van het muurtje. ‘Nou joh, het eten staat op tafel. We zien je wel weer eens. Kom, geef je fiets maar hier, Lau.’ Hij nam Laura’s fiets over en reed door de steeg naar de tuin.

‘Dag, Bart. Het was leuk. Tot kijk.’ Laura wist niet goed hoe ze nu afscheid moest nemen en hield haar handen in de zakken van haar wijde rok.

Hij legde een hand op haar blote arm. ‘Volgende week weer?’

Ze wist niet zeker of ze dat wel wilde, en aarzelde.

‘Je ouders neem ik wel voor mijn rekening.’ Zijn duim streek over de binnenkant van haar arm, en hij glimlachte. Hij was wel erg overtuigd van zichzelf en van haar antwoord.

‘Laten we maar zien,’ zei ze vaag, stapte achteruit en herhaalde:
‘Tot ziens, en bedankt voor de koffie.’

Laura's verzet

Prachtige roman van een dappere tiener in oorlogstijd: over vertrouwen en verraad, liefde en onrecht.

In 1940 ontfermt de Alkmaarse familie Kellenaer zich over het Joodse gezin Wijnberg. Dochter Laura brengt het gezin bij elkaar en dat is het begin van de blijvende vriendschap tussen beide families. Nog geen jaar later sluit Freek Kellenaer zich aan bij het verzet. De vijftienjarige Laura, die er veel jonger uitziet en daardoor controles kan vermijden, volgt. Ze brengt bonkaarten en krantjes rond. Haar buurjongen Bart meldt zich aan bij de WA en ziet Laura als zijn vriendin, maar daar moet ze helemaal niets van hebben! Het is een moeilijke tijd, waarin niet duidelijk is wie voor of tegen is. Als vader Kellenaer verraden wordt, voert Laura haar eigen oorlog: tegen het verraad, de honger en het onrecht. Waar zit het lek en wat zal de toekomst brengen?

Margreet Maljers schrijft levensechte romans vol vaart, waarin de karakters goed beschreven worden. In de VCL-serie verscheen van haar onder meer *Februari*, *De heldere morgen*. Samen met haar zus Reina schrijft ze onder het pseudoniem Crispijn, waardoor ze inmiddels een grote lezerskring heeft opgebouwd.

ISBN 978 90 5977 372 1 • NUR 344

VCL serie

www.vclserie.nl

9 789059 773721